

Základ(y) (teoretické)

Ve filosofii se často mluví o „základech“ (Grundlagen, eventuelně o „založení“ – Grundlegung) nějaké koncepce nebo celé disciplíny (ať už filosofické nebo také vědecké), aniž by bylo náležitě vyjasněno, v jakém smyslu se toho termínu užívá. Když např. Wittgenstein říká, že matematika žádného „založení“ nepotřebuje, není jasné, co má přesně na mysli. Když už matematika existuje a lidé (matematikové) ji pěstují, zajisté není zapotřebí, aby byla znovu zakládána; a jistě je pravda, že matematiky kdysi dávno (na počátku po svém „vzniku“) nebyla založena (či zakládána) tak, že nejprve byly vyjasněny nějaké její předpoklady a ustaveny její „základy“, na nichž teprve mohla být tato disciplína budována a rozvíjena. Ale problém „základů“ nesmí být přece redukován jen na otázky vzniku či geneze (ve smyslu popisném, narativním). Žádný „krok“ nemůže být vykonán bez kontextu, tj. např. bez předpokladů, a ovšem také bez následků. To platí také pro myšlení samo a pro myšlenkové disciplíny (tam ovšem navíc mluvíme také o předpokladech myšlenkových resp. teoretických a o „důsledcích“ – v logice nejde o „následky“). Máme-li se tedy vyjadřovat co možná přesně, musíme především odlišovat dodatečné odhalování původně nezřejmých, ale přesto základních (a zakládajících) předpokladů nějaké disciplíny (nebo teorie, koncepce atd.), od „původního“ ustavování oné disciplíny (které většinou nebývá logické ani systematické, a zejména nepostupuje od předem vyjasněných „předpokladů“ a „základů“). Pokud se tzv. založení nějaké disciplíny etc. opravdu začne zkoumat, musí se faktické ustavení oné disciplíny již předpokládat, neboť onen pokus odhalit a přesně zjistit původně nevyjasněné předpoklady a základy je možný jen v reflexi a v dodatečné analýze. A to je přesně to, co si náležitě neuvědomuje třeba Wittgenstein.

(Písek, 071230-3.)